

1. גב' עזה עזאת קאסם כפארנה, ת.ז. 927210963
2. גב' סוהיר עבד אל-מגיד עלי סקא (שעת'), ת.ז. 900330630
3. גב' ענדליב חסין אברהים אשחאדה (עדואן), ת.ז. 919861179
4. גב' אמאל נמר חסן אבו-עישה (ציאם), ת.ז. 983168204
5. גב' לוגין שרחביל יוסף זעים, ת.ז. 804630416
6. גישה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע (ע"ר)
7. אל-מיזאן: המרכז לשמירה על זכויות האדם, עזה (ע"ר)

כולם ע"י ב"כ עוה"ד נעמי הגר ו/או שרי בשי ו/או רועי רוטמן ו/או קנת מן
מ"גישה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע"
רחוב הרכבת 42
תל אביב, 67770
טלפון: 03-6244120; פקס: 03-6244130

העותרות

- נגד -

1. שר הבטחון
2. המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית
3. מתאם פעולות הממשלה בשטחים
4. אלוף פיקוד הדרום

כולם ע"י מחלקת הבג"צים, פרקליטות המדינה
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים

המשיבים

עיקרי טיעון מטעם העותרות

1. עניינה של עתירה זו הוא בבקשת העותרות, כי המשיבים יאפשרו להן לעבור מרצועת עזה לגדה המערבית, על מנת שיוכלו להשלים את לימודיהן באוניברסיטת ביר זית. ביום 9.8.2012 הוצא צו על תנאי המורה למשיבים לנמק מדוע לא יאפשרו לעותרות 1-4, הרשומות ללימודי תואר שני, להגיע לאוניברסיטה.
2. במסגרת עיקרי הטיעון מטעמן, העותרות חוזרות על טענותיהן המשפטיות והעובדתיות שהוגשו במסגרת העתירה ומבקשות להסתמך על האסמכתאות שהוגשו במסגרת העתירה. בנוסף, העותרות מבקשות להשיב בקצרה לתצהיר התשובה שהוגש מטעם המשיבים וכן להצביע על מספר אי דיוקים שנכללו בו.
3. עיקרי הטיעון מוגשים במועד מאוחר מן המועד הקצוב בתקנה 16 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, תשמ"ד-1984, בשל סד הזמנים שהוכתב על ידי מועד תחילת הלימודים מחד והגשת תצהיר תשובה מטעם המשיבים בערבו של יום ה-13.8.2012.

א. יישום הנחית בג"ץ בפרשת חמדאן

4. ראשית, העותרות מבקשות להבהיר, כי במסגרת עתירה זו, בית המשפט אינו מתבקש להכריע בדבר המדיניות הכללית שאוסרת על לימודיהם של סטודנטים תושבי עזה באוניברסיטאות בגדה המערבית. מדיניות זו אושרה, לעת עתה, על ידי בית המשפט הנכבד, ומה שעומד על הפרק הוא אי יישום ההנחיה, שניתנה בבג"ץ 11120/05 **חמדאן נ' אלוף פיקוד הדרום** (לא פורסם, ניתן ביום 7.8.2007) (להלן: **פרשת חמדאן**), **לשקול חריגים לאיסור הכללי**.

5. בפרשת **חמדאן**, בית המשפט הנכבד נמנע מלהתערב במדיניות הכוללת ודחה את העתירות שהוגשו, אולם עשה זאת **בכפוף** (ראו סעיף י"ב) להערה, שעל המדינה לכוון "ועדת חריגים" או מנגנון אחר אשר יאפשר מעבר במקרים "שלפתרונם עשויות להיוודע השלכות אנושיות חיוביות" (ראו סעיף י"ז). ואולם, בניגוד לרושם שניתן בתצהיר התשובה של המשיבים, ה"הקלה" היחידה שניתנה מאז עבור סטודנטים, היא מתן מעבר לגדה עבור שלושה סטודנטים צעירים בשנת 2010, שלמעשה איננה הקלה כלל, אלא מחווה מדינית חד פעמית, כפי שאף כותבים המשיבים ובודאי מתן ההיתר איננו מהווה יישום של הנחית בג"ץ בפרשת **חמדאן**. גם הטענה שהקלה נוספת ויישום הנחית **חמדאן** מתבטאת במתן מעבר בישראל לסטודנטים תושבי רצועת עזה לשם מעברם למדינה שלישית אין לה על מה שתסמוך.

6. העותרות טענה, כי הנאמר בסעיפים 44-45 וסעיף 47 לתצהיר התשובה אינו מדויק בלשון המעטה. המשיבים טוענים שהן בעת מתן פסק הדין בפרשת **חמדאן** בחודש אוגוסט 2007 הן בעת מתן פסק הדין בבג"ץ 7640/04 **אלראזי נ' מפקד כוחות צה"ל**, תק-על (2004) 3, 3384 (להלן: **פרשת אלראזי**), "לא היו כל אפשרויות חלופיות ללימודים אקדמיים", קרי לא היתה אפשרות ללמוד בחו"ל. לא ברור כיצד האלוף דנגוט טוען כך, לאור העובדה שבעת שניתנו שני פסקי הדין, סטודנטים תושבי עזה כבר יצאו והמשיכו לצאת ללימודים בחו"ל. בשנת 2004, מעבר רפיח היה פתוח ליציאת סטודנטים תושבי רצועת עזה לחו"ל ועובדה זו אף קיבלה ביטוי בפסק דינו של בית המשפט הנכבד בפרשת **אלראזי**. כמו כן, בחודש אוגוסט 2007, עת מתן פסק הדין בפרשת **חמדאן**, מדינת ישראל הפעילה מערך של הסעות אשר אפשרו, לפי המידע שנמצא בידי העותרות, לכ-480 סטודנטים לצאת לחו"ל בין אוגוסט 2007 לינואר 2008, דרך שטחי מדינת ישראל. רק מאוחר יותר, מערך זה בוטל לתקופה של ארבעה חודשים וחודש באופן חלקי ומצומצם יותר בחודש יוני 2008 (ראו סעיף 45 לתצהיר התשובה). נתונים אלה ידועים היטב למשיבים, והעותרים אף ביקשו כי יספקו אותם עובר לדיון בפני בית המשפט הנכבד, וזאת במסגרת דרישה למתן פרטים נוספים שנשלחה למשיבים מיד עם קבלת תצהיר התשובה מטעמם.

7. כלומר, גם כאשר היתה אפשרות לתושבי עזה ללמוד בחו"ל, בית המשפט עמד על כך שיש בכל זאת לשקול חריגים למדיניות הכללית, במצבים שבהם עשויות להיוודע "השלכות אנושיות חיוביות".

8. כאן המקום להזכיר, כי העותרות אינן יכולות ללמוד בחו"ל. מעבר להוצאות הכספיות המכבידות והקשיים שייווצרו מהיעדרות מבתיהן לתקופות ממושכות, תכניות הלימודים של העותרות הינן תכניות שהותאמו לחברה הפלסטינית ולנסיבות חייהן של נשים פלסטיניות המבקשות לקדם את מעמדן וזכויותיהן. אין לכך תחליף בשום מדינה אחרת, ותכניות ללימודי מגדר וזכויות אדם לתואר שני כלל אינן קיימות בחו"ל בשפה הערבית.

9. זאת ועוד. בית המשפט הנכבד הכריע בפרשת **חמדאן** בשיא של חוסר היציבות שלאחר העלייה לשלטון של תנועת חמאס ברצועת עזה ביוני 2007. מאז, התגמשה מדיניות המשיבים באשר למעבר בין עזה לגדה, וכיום הם מאפשרים מעבר לצורך ביקורי משפחות (ראו סעיף 7(א)(3) לע/20), השתתפות בנבחרת הכדורגל הפלסטינית (סעיף 7(א)(15) לע/20), סדנאות לקידום מעמד האשה (סעיף 38 לעתירה), השתתפות בחתונות (סעיף 7(א)(4) לע/20) וצרכים נוספים. בתצהיר התשובה מטעמם, המשיבים אמנם סיפקו נתונים באשר ליציאות דרך מעבר ארז עבור חולים ומלוויהם, סוחרים ועובדי ארגונים בינלאומיים אולם נמנעו מלציין כמה פלסטיניים עוברים ב-14 הקטגוריות הנוספות שהוכרו על ידם (ראו ע/20). העותרות ביקשו נתונים אלה במסגרת דרישתן לקבלת פרטים נוספים. כלומר, טענת המשיבים כי גם היום מדיניות המעבר מצומצמת לחולים ומלוויהם, סוחרים ואנשי ארגונים בינלאומיים, איננה מדויקת וזאת הן על-פי מסמך הקריטריונים (ע/20) וכן על-סמך ניסיונה העשיר של העותרת 6 אשר טיפלה בהצלחה במעברם של תושבי עזה אשר אינם נמנים כלל על שלוש הקטגוריות שלכאורה מוכרות על ידי המשיבים כעילה לגיטימית למעבר, מסדנאות הכשרה לטיפול בנשים מוכות ועד לילדים מרצועת עזה שהשתתפו בקיטנת מוזיקה בגדה המערבית.

10. נוסף בעניין הסוחרים כי הרציונל המובהק שעומד מאחורי שינוי המדיניות, הוא האינטרס הישראלי בפיתוח חיי הכלכלה ברצועת עזה באופן רחב, ולא אינטרס צר בלבד של התרת כניסתם של סחורות נוספות שמטבע הדברים גוררות כניסת סוחרים רבים יותר, כטענת המשיבים בסעיף 52 לתצהיר תשובתם. כפי שמובא בכתב העתירה בסעיפים 84-86, השינוי והאינטרס רחבים יותר. העותרות אשר פועלות לשם העצמה כלכלית של נשים ברצועת עזה, תתרומנה לא פחות לפיתוח הכלכלי של הרצועה, שכן ללא השתתפות נשים בכלכלה, לא יכולה להיות צמיחה כלכלית אמיתית והדברים ידועים.

11. כמו כן, ההכרעה בפרשת **חמדאן** ניתנה בעניינם של 10 סטודנטים צעירים, אשר לפי המשיבים, נכללים ב"פרופיל סיכון", ואילו העותרות 4-1 כולן למעלה מגיל 35 ואף מבקשות ללמוד לפרקי זמן קצרים יחסית, כאשר העותרת 1 מבקשת להיכנס לגדה לארבע חודשים בלבד. **מזאת התעלמו המשיבים בתצהיר תשובתם.**

12. על אף ההבדל בין נסיבותיהם של רוב הסטודנטים המבקשים ללמוד בגדה לבין נסיבותיהן של העותרות, ההקלות שיושמו במדיניות הכללית, החריגים בקטגוריות השונות וחלוף חמש שנים, המשיבים נמנעו מליישם את הנחייתו של בית משפט הנכבד בדבר הצורך לאפשר חריגים.

ב. קידום מעמד האישה בעזה הוכר כמטרה הומניטרית במסגרת מדיניותם של

המשיבים

13. המשיבים מזכירים, כי לעותרת 3 ניתן היתר שאפשר לה לעבור לגדה המערבית לצורך טיפול רפואי, אולם נמנעו מלציין שהנפיקו לה היתר נוסף, ביולי 2011, כדי להשתתף בסדנא לקידום מעמד האישה ברמאללה (ראו סעיף 38 לעתירה). דהיינו, המשיבים בעצמם מכירים בפעילות לקידום מעמד האישה – לרבות העצמה כלכלית, הגנה בפני אלימות במשפחה וכיבוד זכויותיהן בהליכי גירושין ודיונים על משמורת ילדים – כמטרה הומניטרית שמצדיקה מתן מעבר. העותרות יטענו כי המשיבים לא איזנו כראוי בין יישום המדיניות האוסרת על לימודים בגדה המערבית באופן כללי, לבין הצורך לשקול חריגים דווקא במקרים בהם ללימודים פן הומניטרי מובהק והרציונל שעומד ביסוד המדיניות – מניעת מעברם של סטודנטים צעירים לתקופות ממושכות – אינו מתקיים.

ג. שאלת המעבר דרך ישראל אינה לב העניין

14. בתצהירם, מנסים המשיבים להסיט את הדיון אל עבר שאלת הצורך בכניסה לתחומי מדינת ישראל על מנת לעבור מרצועת עזה אל הגדה המערבית ומצטטים אסמכתאות רבות מההלכה הפסוקה הקובעות כי לנתינים זרים אין זכות קנויה להיכנס לישראל. אלא שסוגיה זו אינה עומדת בלב המחלוקת.

15. כפי שנאמר במפורש במסגרת הדיון שהתקיים ביום 9.8.2012, המשיבים לא היו מתירים את מעברן של העותרות גם אם היו מבקשות להגיע ללימודיהן דרך מעבר רפיח ומעבר אלנבי, ללא כניסה לישראל. זאת, משום שגם לשיטת המדינה, הסוגיה המרכזית שלפנינו היא סוגיית מדיניות הבידול, אשר, לפי המשיבים, מונעים כניסה דווקא לגדה המערבית ודווקא למי שמבקש ללמוד לימודי השכלה גבוהה. הראיה לכך היא העובדה שהעותרות 3 ו-4 קיבלו בשנים האחרונות מספר אישורים למעבר מרצועת עזה **דרך ישראל** לגדה המערבית, אולם למטרות שאינן לימודיות ולפרקי זמן קצרים.

16. העותרת 3 עברה בשנים האחרונות לפחות שלוש פעמים מרצועת עזה לגדה המערבית, תמיד דרך שטחי מדינת ישראל. בשנת 2006 היא השתתפה בכנס מקצועי בגדה המערבית ובחודש יולי 2011 (אחרי החלטת הממשלה מיום 19.9.07) השתתפה בסדנא שנערכה ברמאללה בשיתוף ארגון נשים שוויצרי. בנוסף, אך לאחרונה קיבלה העותרת 3 פעם נוספת אישור לעבור לגדה המערבית דרך ישראל לשם השתתפות בכנס מקצועי נוסף.

ד. המניעה הבטחונית

17. העותרות יטענו, כי הטענה כאילו כנגד העותרות עומדת מניעה בטחונית היא טענה חדשה, אשר המשיבים לא העלו – ולו ברמז – לא בתגובתם המקדמית לעתירה, לא בהודעה המעדכנת שהגישו ולא בשני הדיונים שהתקיימו בפני בית משפט נכבד זה. נהפוך הוא: באי-

כוח המשיבים ציינו, בשני הדיונים שהתקיימו בעתירה, כתשובה לשאלה ישירה של חברי המותב הנכבדים, כי התנגדותם למעבר אינה נובעת ממניעה בטחונית פרטנית כלשהי.

18. בדיון שהתקיים בפני בית המשפט הנכבד ביום 23.5.2012 כב' השופט ג'ובראן שאל את באת כוח המשיבים האם קיימת מניעה ביטחונית כלשהי ביחס לעותרות. באת-כוח המדינה השיבה בשלילה ואמרה כי השאלה האם מדובר במקרה הומניטרי היא היחידה העומדת לדיון. הדברים משתקפים באופן חלקי בעמוד 3, שורות 5-7, לפרוטוקול הדיון, ממנו עולה כי שאלת כב' השופט ג'ובראן התייחסה לעבר פלילי, כאשר לאמיתו של דבר, שאלתו של כב' השופט ג'ובראן היתה האם קיימת מניעה בטחונית.

19. כן, בדיון השני שהתקיים, ביום 9.8.2012, ב"כ המשיבים ציין שיש בידי המדינה חומר חסוי שמתייחס לטיעונים כלליים כנגד מעברן של העותרות, אולם אין בידיו חומר בטחונית פרטני כנגד מי מהעותרות.

20. אם בידי המשיבים טענות בטחוניות פרטניות כנגד כל אחת מהעותרות, לא ברור מדוע לא טרחו לציין זאת באף אחד מהדיונים שהתקיימו או בשתי הודעותיהם שהוגשו לבית המשפט הנכבד. כמו כן, אם היה צורך בתחקור העותרות 3-4 לצורך בחינת בקשתן למעבר עקב "מידע מסוים", לא ברור מדוע דרישה זו לא הועלתה בטרם המשיבים התיירו, פעמים רבות, את מעברן דרך שטחי ישראל.

21. כפי שצוין לעיל, העותרת 3 יצאה מרצועת עזה לשטחי הגדה המערבית, דרך שטחי ישראל, מספר פעמים בשנים האחרונות. רק בשנה האחרונה יצאה העותרת 3 פעמים מהרצועה לגדה. לא רק שבכל הפעמים הללו יצאה העותרת 3 בהיתר שניתן לה מאת המשיבים, אלא שמעולם לא עלתה כנגדה ולו פיסת טענה בדבר מניעה ביטחונית כלשהי, והיא אף לא זומנה מעולם לשיחה או תחקור ביטחוניים בטרם קיבלה את ההיתרים.

22. גם העותרת 4 עברה מספר פעמים מרצועת עזה לגדה המערבית. גם מעברים אלו נעשו על פי היתרים שניתנו לה מאת המשיבים, וגם היא מעולם לא הוזמנה לשיחה או לתחקור ביטחוניים ולא שמעה שביב של טענה ביטחונית כנגדה.

23. על אף הקושי שבטיעון כנגד מניעה ביטחונית שטיבה אינו ידוע לעותרות, נציין כי העותרות מכחישות מכל וכל כל טענה כאילו יש בהן כדי להוות סיכון ביטחוני כזה או אחר למדינת ישראל או למי מתושביה. העותרות הן נשים המקדישות את חייהן לשיפור מצבה של החברה האזרחית הפלסטינית באמצעות שיפור מצבן של נשים פלסטיניות ברצועת עזה. הן אינן מעורבות בפעילות צבאית כלשהי כנגד מדינת ישראל ואזרחיה, ומעולם לא היו מעורבות בפעילות כזו. מטבע הדברים, העותרות אינן יכולות לשלוט במעשיהן של בני משפחותיהן, אולם ככל שקיימת טענה כנגד בן משפחה מסוים, ראוי שהמשיבים יגלו במי מדובר, על מנת שהעותרות יוכלו להשיב בדבר קשריהן עמו.

24. כן, נבקש להפנות את תשומת ליבו של בית המשפט הנכבד לעובדה כי העותרת 1 נפלה בשנת 2006 קורבן לשימוש שנעשה בה כ"מגן אנושי" על ידי כוחות צה"ל (סעיף 17 לעתירה). ככל שהמניעה הביטחונית נעוצה בעניין זה, הרי שהעותרת שמה את המאורע הטראומטי מאחוריה, והיא מעדיפה להתמקד בחיזוק החברה האזרחית ברצועת עזה ובשיפור מצבן של הנשים בה. חבל מאוד יהיה אם רשויות הבטחון יחשדו בה משום שנפלה קורבן לאירוע שכזה, בלא עוול בכפה.

25. העותרת 2 משמשת, כפי שצוין בעתירה, כמנהלת מחלקת פרויקטים לנשים בהתאחדות ועדות החקלאים ברצועת עזה. המדובר בהתאחדות שהיא עמותה אזרחית לפיתוח יכולות אצל חקלאים וחקלאיות, וככל שהמניעה הביטחונית נעוצה במעורבותה בארגון זה, אין לנו אלא לתמוה על כך. מעורבותה של העותרת 2 בארגון זה הוא אך ורק כדי לקדם את מעמדם של חקלאים וחקלאיות, פעילות מבורכת אשר יש לעודד.

ה. סיכום

26. המשיבים מונים טעמים מדיניים ובטחוניים העומדים בבסיס מדיניות הבידול, אשר על-פי המשיבים, היא היא הטעם העיקרי באי אישור מעברן של העותרות. שוב נזכיר ונציין, כי עתירה זו איננה מכוונת כנגד המדיניות הכללית, אלא כנגד אי יישום המלצת בג"ץ **חמדאן** לכינון מנגנון חריגים.

27. גם כנגד הטעמים הבטחוניים הכללים, אין העותרות טוענות במסגרת עתירה זו. במשיבים בחרו לצטט את בג"ץ 2088/10 **המוקד להגנת הפרט נ' מפקד כוחות צה"ל** (לא פורסם, מיום 24.5.2012), אשר התמקד בנוהל השתקעות של תושבי רצועת עזה בגדה המערבית ולא במעבר לצרכים זמניים. יתירה מזו, הגם שבית המשפט אישר את הנוהל, גם במקרה זה קבע כי יש לבחון אפשרות להרחבת מה של אמות המידה שהוגדרו בנוהל וזאת בהתייחס למכלול הנסיבות הנוגעות לתא המשפחתי הספציפי.

28. כלומר, הגם שפסק הדין מתייחס למדיניות הבידול ולרציונל העומד בבסיסה, רציונל הנטוע בשיקולי בטחון כלליים, הוא מותיר פתח לשקילת הנסיבות הפרטניות של כל בקשת השתקעות של תושב רצועת עזה בגדה המערבית. בדיוק זאת, מבקשות העותרות דכאן. שקילת נסיבותיהן הפרטניות בצל האיסור הגורף.

29. למעשה זוהי רוח הפסיקה העכשווית של בית משפט נכבד זה, אישור מדיניות המעבר המצומצמת, בד בבד עם אישור חריגים ושקילת הנסיבות הפרטניות.

ד"ר נעמי הגר, עו"ד
באת-כוח העותרות

15.8.2012